

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО”

ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО
УКРАЇНИ”

Харків
2012

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО”**

Електронна копія

**ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО
УКРАЇНИ”**

(галузь знань 0304 “Право”,
за освітньо-кваліфікаційним рівнем “Бакалавр”,
напрямок підготовки 6.030401 “Правознавство”)

*Затверджено вченою радою університету
(протокол № 2 від 16.10.2012 р.)*

**Харків
2012**

Програма навчальної дисципліни “Конституційне право України” (галузь знань 0304 “Право”, за освітньо-кваліфікаційним рівнем “Бакалавр”, напрям підготовки 6.030401 “Правознавство”) / уклад.: Ю. Г. Барабаш, Т. М. Слінько, О. Г. Кушніренко. – Х.: Нац. ун-т “Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого”, 2012. – 11 с.

У к л а д а ч і: Ю. Г. Барабаш,
Т. М. Слінько,
О. Г. Кушніренко

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою
університету (протокол № 8 від 15.10.2012 р.)*

ВСТУП

Навчальна дисципліна “Конституційне право України” є нормативною дисципліною при підготовці фахівців за спеціальністю “Правознавство”. Сучасне конституційне право – це галузь права, яка закріплює основні засади демократії, правовий статус особи та організацію державної влади і місцевого самоврядування.

В умовах становлення України як демократичної, правової, соціальної держави вивчення цієї дисципліни має особливе значення та дає студентам широкий діапазон світоглядних уявлень із найбільш важливих політико-правових проблем розвитку нашої держави: 1) становлення конституціоналізму в Україні на демократичних засадах; 2) забезпечення прав людини та громадянина; 3) реалізація народовладдя; 4) формування дієздатних структур громадянського суспільства.

Вказані в навчальній програмі питання об’єднанні в окремі модульні завдання (6 модулів). Такий підхід дозволяє більш глибоко вивчити та зрозуміти основні проблеми конституційного права в сучасних умовах, особливо з огляду на їх вивчення через призму правових позицій Конституційного Суду України з відповідних питань, а також практики застосування в Україні ратифікованих Верховною Радою України міжнародних договорів та рішень Європейського суду з прав людини.

При вивченні навчальної дисципліни “Конституційне право України” студенти повинні:

– **знати** поняття “конституційне право України”, його місце в системі галузей публічного права; основні положення теорії конституціоналізму та конституції; концептуальні засади конституційно-правового статусу людини і громадянина; конституційні основи побудови громадянського суспільства в

Україні; системи органів державної влади і місцевого самоврядування; засади територіального устрою та особливості правового статусу Автономної Республіки Крим; форми та суб'єктів захисту Конституції України; питання відповідальності в конституційному праві;

– **вміти** використовувати отримані знання щодо конституційного захисту прав і свобод людини і громадянина; користуватися здобутими навичками у сфері взаємовідносин громадян, їх об'єднань та інших інститутів громадянського суспільства із органами та посадовими особами публічної влади, а також щодо провадження та процедури розгляду питань конституційно-правового характеру в державних органах та установах; аналізувати та коментувати нормативно-правові акти, які регламентують статус людини та громадянина, функціонування інститутів громадянського суспільства, організацію та діяльність органів державної влади і місцевого самоврядування.

Розділ 1. Теорія конституціоналізму та конституційного права України

Ідея обмеженого правління як політико-правова доктрина. Формування американського конституціоналізму та його риси. Європейський конституціоналізм та його особливість. Поняття та система сучасного конституціоналізму.

Поняття конституції та її юридичні властивості. Функції конституції. Класифікація конституцій. Загальна характеристика сучасних конституцій.

Конституційне право як галузь права: поняття, предмет, метод, система та джерела. Конституційно-правові відносини та їх складові.

Загальна характеристика суб'єктів конституційного права. Правосуб'єктність Українського народу.

Громадянин України як суб'єкт конституційного права України. Принципи громадянства. Підстави та порядок набуття громадянства України. Підстави та порядок припинення громадянства України.

Органи публічної влади як суб'єкти конституційного права України.

Особливості правового статусу іноземців, осіб без громадянства, біженців та осіб, які потребують притулку.

Розділ 2. Конституційний процес в Україні

Конституційний розвиток в Україні. Головні етапи розвитку українського конституціоналізму.

Розробка і прийняття Конституції України 28 червня 1996 року. Практика внесення змін до Конституції України. Конституційний процес на сучасному етапі.

Загальна характеристика Конституції України 28 червня 1996 року. Порядок прийняття Конституції України. Порядок внесення змін до Конституції України.

Розділ 3. Конституційний лад України та його основні засади

Конституційний лад України та система його засад.

Україна як суверенна держава. Співвідношення державного і народного суверенітетів. Акти міжнародного права в правовій системі України. Конституційні засади міжнародної діяльності та міжнародні договори. Захист державного суверенітету в Конституції України.

Україна як правова держава: принцип обмеження влади Конституцією та законами, принцип поділу влади. Судова влада у правовій державі. Принцип верховенства права як складова конституційного ладу України.

Україна як соціальна держава. Конституційні засади економічної системи. Право власності за Конституцією України. Соціальні зобов'язання держави за Конституцією України.

Україна як демократична республіка. Принцип народовладдя, форми реалізації народовладдя. Співвідношення між формами безпосередньої та представницької демократії у реалізації публічної влади в Україні. Принцип багатоманітності. Конституційний лад та громадянське суспільство.

Поняття та види референдумів. Предмет референдуму. Порядок ініціювання референдуму громадянами України. Порядок призначення (проголошення) референдуму. Порядок проведення референдуму. Юридична сила рішень, прийнятих на референдумі.

Принцип унітаризму та його закріплення в Конституції України. Ознаки унітарної держави. Поняття та система адміністративно-територіального устрою, його принципи. Порядок утворення та зміни адміністративно-територіальних одиниць. Особливості автономії в унітарній державі. Правовий статус АРК. Конституція АРК. Система органів влади АРК та їх компетенція.

Принцип гарантування місцевого самоврядування. Поняття “місцеве самоврядування” та його система. Особливості здійснення місцевого самоврядування на рівні області (району) та на рівні територіальних громад.

Засади конституційного ладу та національно-культурна сфера. Конституційний статус національних меншин. Правовий статус мов в Україні.

Державні символи України: поняття, види, нормативне закріплення.

Р о з д і л 4. Конституція України та права людини

Поняття “конституційний статус людини та громадянина”. Система прав і свобод людини. Природні права людини та їх закріплення в конституційному законодавстві. Обмеження прав і свобод людини. Міжнародні стандарти в галузі прав і свобод людини. Принципи конституційного статусу людини. Невід’ємність та невідчужуваність конституційних прав і свобод людини. Принцип рівності та форми його гарантування.

Загальна характеристика особистих прав людини. Право на життя та способи його захисту. Свобода слова та її гарантії. Поняття та види інформації. Доступ до публічної інформації. Конституційний статус засобів масової інформації. Право на особисту недоторканність. Свобода пересування та вільний вибір місця проживання: поняття та умови реалізації. Право на свободу світогляду та віросповідання, форми його реалізації. Конституційний статус релігійних організацій в Україні.

Загальна характеристика політичних прав громадян. Виборчі права громадян. Принципи виборчого права. Право на свободу об’єднань. Види об’єднань громадян. Політичні партії: поняття, порядок легалізації, права. Громадські організації: поняття, порядок легалізації, їх права, особливості конституційної відповідальності. Право на мирні зібрання. Види мирних зібрань. Умови реалізації права на мирні зібрання.

Загальна характеристика конституційного регулювання економічних, соціальних, екологічних прав, а також прав у сфері культури.

Конституційні гарантії прав людини.

Конституційні обов’язки людини та громадянина.

Розділ 5. Конституційно-правове регулювання формування, організації та діяльності органів державної влади України

Способи формування вищих органів влади в теорії та практиці конституційного права.

Загальна характеристика виборчого права як інституту конституційного права України. Поняття та види виборчих систем у світі. Виборчі системи та їх застосування в Україні.

Правове регулювання виборів народних депутатів України. Правове регулювання виборів Президента України. Суб'єкти виборчого процесу. Загальна характеристика стадій виборчого процесу.

Конституційний статус парламенту – Верховної Ради України. Склад та структура Верховної Ради України. Конституційна регламентація функцій парламенту України. Акти парламенту. Загальна характеристика законодавчого процесу. Дostroкове припинення повноважень Верховної Ради України.

Конституційний статус Уповноваженого Верховної Ради з прав людини та Рахункової палати як органів парламентського контролю.

Конституційний статус народного депутата України. Набуття та припинення ним повноважень. Його права та обов'язки. Депутатський запит та депутатське звернення. Гарантії діяльності народного депутата України. Депутатська недоторканність.

Конституційний статус Президента України. Повноваження Президента України. Акти Президента України. Гарантії діяльності Президента України. Підстави та порядок дострокового припинення повноважень Президента України. Правовий статус Ради національної безпеки та оборони України.

Конституційний статус Кабінету Міністрів України. Склад Кабінету Міністрів України. Особливості правового статусу членів Кабінету Міністрів України. Порядок формування та припинення діяльності Кабінету Міністрів України. Повноваження Кабінету Міністрів України. Акти Кабінету Міністрів України.

Конституційні засади судової системи. Конституційний статус органів прокуратури України.

Розділ 6. Правова охорона та захист Конституції України

Поняття дотримання, охорони та захисту Конституції. Форми захисту Конституції.

Конституційне судочинство як форма захисту Конституції. Конституційний Суд України як орган конституційної юрисдикції. Порядок формування Конституційного Суду України і його структура. Функції та повноваження Конституційного Суду України. Юрисдикція Конституційного Суду України. Статус судді Конституційного Суду України. Гарантії незалежності суддів Конституційного Суду України та підстави припинення їх повноважень. Загальна характеристика конституційно-судового процесу. Акти та правові позиції Конституційного Суду України (загальний підхід).

Відповідальність в конституційному праві. Конституційно-правова відповідальність: поняття, види, підстави.

Заборона політичних партій як форма захисту Конституції: правова природа та порядок застосування.

Захист Конституції в умовах дії воєнного та надзвичайного стану. Обмеження прав людини в умовах воєнного та надзвичайного стану.

Список літератури

Конституційне право України. Посібник для підготовки до іспиту / Ю. Г. Барабаш, Л. К. Байрачна, І. І. Дахова та ін.; за заг. ред. Ю. Г. Барабаша. – Х.: Право, 2012. – 304 с.

Конституційне право України у запитаннях і відповідях: навч. посіб. / О. Г. Кушніренко, Т. М. Слінько. – Х.: Майдан, 2012. – 330 с.

Конституція України. – Х.: Право, 2012. – 56 с.

Конституційне право України / за ред. В. Я. Тація, В. Ф. Погорілка, Ю. М. Тодики. – К.: Юридична думка, 1999. – 376 с.

Конституція України: наук.-практ. коментар / Нац. акад. прав. наук України; редкол. В. Я. Тацій [та ін.]. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – Х.: Право, 2011. – 1128 с.

Погорілко В. Ф. Конституційне право України: підруч. / В. Ф. Погорілко, В. Л. Федоренко; Нац. акад. внутр. справ. – 3 вид. перероб. та доопр. – К.: Ліра-К, 2011. – 532 с.

Хрестоматія з конституційного права України / Акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-во та місц. самоврядування; упоряд. Ю. П. Битяк [та ін.]. – Х.: Ксилон, 2010. – 887 с.

Навчальне видання

Електронна копія

ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО
УКРАЇНИ”

(галузь знань 0304 “Право”,
за освітньо-кваліфікаційним рівнем “Бакалавр”,
напрям підготовки 6.030401 “Правознавство”)

У к л а д а ч і: БАРАБАШ Юрій Григорович,
СЛІНЬКО Тетяна Миколаївна,
КУШНІРЕНКО Олександр Георгійович

Відповідальний за випуск *Ю. Г. Барабаш*

Редактор *Л. В. Русанова*
Комп’ютерна верстка *А. В. Старжинської*

План 2012

Підп. до друку 03.12.2012. Формат 60x84^{1/16}. Папір офсетний.
Друк: ризограф. Ум. друк. арк. 0,69. Облік.-вид. арк. 0,28. Вид. № 213.
Тираж прим. Зам. № 4523. Ціна договірна.

Редакційно-видавничий відділ
Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.

Друкарня
Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.